

Valtuutettu Emma Lindqvistin ym. valtuutettujen aloite kirjaston sakkomaksujen siirtymisestä perintään

Kaupunginvaltuusto 07.03.2022 § 44

Valtuutettu Emma Lindqvist jätti seuraavan aloitteen:

”Kirjastolain tavoitteena yleisille kirjastoille on muun muassa edistää tiedon saatavuutta ja käyttöä sekä lukemiskulttuuria ja lisätä monipuolista lukutaitoa. Näiden lisäksi yleisten kirjastojen tulisi edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin.

Sen lisäksi, että kirjaston tuomia palveluita pyritään tuomaan yhdenvertaisesti kaikkien saataville, kirjasto on myös vihreä: perustuuhan sen toiminta jakamistaloudelle, jossa erilaisia tavaroita ja resursseja käytetään yhteisesti. Voidaan sanoa, että kirjasto tuottaa toiminnallaan jopa hiilikädenjälkeä, eli päästövähennyspotentiaalia käyttäjilleen jakamistalouden avulla.

Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä ja yhdenvertaisesta roolistaan huolimatta kirjastojen perimiskäytännöissä on parannettavaa. Instituutio, jonka toiminta perustuu maksuttomuuteen ja yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin, ohjaa sakkomaksujaan ulkopuolisten perintäfirmojen perittäväksi.

Vaski-kirjastojen myöhästyneet lainat kerryttävät sakkoa kolmekymmentä senttiä päivässä, ja yksi teos voi kerryttää myöhästymismaksua enintään 9 euroa. Sakkomaksuihin voivat vaikuttaa myös mahdollisesti kadonnut tai turmeltunut aineisto tai hakematta jääneet varausmaksut.

Kirjaston käyttäjä menettää oikeuden lainaamiseen, mikäli myöhässä olevaa aineistoa, josta on lähetetty lasku, ei ole palautettu tai mikäli kertyneet maksut ylittävät 15 euron maksurajan. Jos asiakas ei muistutuksista huolimatta palauta tai korvaa lainaamaansa aineistoa, kunta lähettää laskut perintään. Perintä koskee myös lasten- tai nuortenaineistoa sekä alle 15-vuotiaan lainaamaa aineistoa.

Esitän, että Raision kaupunki ei enää jatkossa lähetä maksamattomia kirjastolaskuja perintään. Perintätoimistojen käyttäminen yhteiskäytöstä koituneiden kustannusten perimiseen ei sovi kirjaston perusperiaatteeseen. Kirjaston käyttäjälle, jolla on yli 15 euroa sakkoja tai joka ei ole palauttanut myöhässä olevaa aineistoa, tulee jo lainauskielto, eikä käyttäjä näin pääse varaamaan tai lainaamaan uutta aineistoa ennen kuin myöhästymismaksut on maksettu tai kadonneet teokset korvattu. On hyvin todennäköistä, että jos käyttäjällä ei ole varaa maksaa sakkomaksuja, ei hänellä ole myöskään varaa maksaa perinnästä koituvia kustannuksia. Perimisestä koituvat kustannukset ovat myös kohtuuttomia rikkeeseen nähden, ja määräaikainen lainauskielto on riittävä rangaistus yhteiskäytön sääntöjen huomiotta jättämiseen.

Raisiossa 7.3.2022

Emma Lindqvist
ja Raision Vasemmistoliiton valtuustoryhmä

Juha Jormanainen
Aleksi Suro
Heikki Laine

Anneli Kivijärvi
Niko Dahlgren
Ella Mylly

Saila Rintee
Mirva Salonen
Kimmo Kosonen
Jari Pulkkinen
Hannele Lehto-Laurila”

Jonna Mero
Annika Ollila
Teija Hurmerinta
Janne Laulumaa

Päätös Aloite merkittiin pöytäkirjaan ja lähetettiin kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 14.03.2022 § 109

Esittelijä Kaupunginjohtaja Eero Vainio

Päätösehdotus Kaupunginhallitus lähettää valtuutettu Emma Lindqvistin aloitteen kirjaston sakkomaksujen siirtymisestä perintään vapaa-aikalautakunnan valmisteltavaksi.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Vapaa-aikalautakunta 01.11.2022 § 107

Valmistelija: kirjasto- ja kulttuuritoimenjohtaja Tiina Salo,
etunimi.sukunimi@raisio.fi

Vastauksena valtuustoaloitteen otsikkoon voidaan todeta, että kirjasto ei lähetä asiakkaalle myöhästymismaksuista, myöhässä olevista lainoista lähetettävistä muistutuksista syntyvistä maksuista tai noutamattomista varauksista syntyvistä maksuista laskua, joten näitä maksuja ei nykyiselläänkään siirretä perintään. Julkisoikeudellisina maksuina ne kuitenkin olisi mahdollista siirtää suoraan ulosottoon ilman käräjäoikeuden päätöstä. Nykyisellään näin ei kuitenkaan toimita, koska suurin osa maksuista on varsin pieniä (aineiston päiväsakko 0,30 €) ja koska asiakas voi koko ajan lyhentää sakkokertymää verkkokirjaston kautta.

Aloitteessa viitataan lisäksi aineistonkorvauslaskuihin, jotka kirjasto tietyn ajan jälkeen, mikäli aineistoa ei ole palautettu tai korvattu, siirtää perintäyhtiön hoidettavaksi. Nämä maksut ovat yksityisoikeudellisia maksuja.

Kirjaston ensisijainen tavoite sekä myöhästymismaksuissa että aineiston perinnässä on saada lainattu aineisto takaisin lainauskiertoon. Kirjastolain § 12 mukaan yleisen kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus ja neuvonta ovat maksuttomia. Lain mukaan kunta voi periä myöhässä palautetuista aineistoista, varatun aineiston noutamatta jättämisestä ja muista yleisen kirjaston suoritteista kohtuullisen, enintään suoritteiden tuottamisesta kunnalle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää vastaavan maksun. Lisäksi § 14 mukaan kunta voi hyväksyä yleisen kirjaston käyttösäännöt, joissa voidaan antaa määräyksiä kirjaston tilojen ja omaisuuden käytön ohella kirjastoaineiston lainaamisesta, varaamisesta, palauttamisesta ja palauttamisen määräajoista sekä lainauskiellosta, kirjaston käyttökiellosta ja maksuista. Raision kirjasto on mukana 18 kunnan Vaski-kirjastoyhteistyössä, jossa kirjastoilla on mm. yhteinen kirjastojärjestelmä, yhteinen asiakkuus, yhteiskäytössä oleva kokoelma sekä yhteiset käyttösäännöt ja maksut. Vaski-kirjastojen maksut on määritelty kirjastolain § 12 mukaisesti.

Kirjaston tehokkaan toiminnan näkökulmasta tärkeintä on saada verovaroin hankittu kirjastoaineisto kiertämään mahdollisimman monella lainaajalla. Siksi kirjasto pyrkii siihen, että asiakkaat palauttavat lainat eräpäivään mennessä. Vaski-kirjastot antavat asiakkaiden käyttöön useita keinoja huolehtia lainojen eräpäivistä ja välttää maksuja ja aineiston perintää (eräpäivämuistutus, lainojen uusiminen viisi kertaa, lasten aineistosta ei sakkoja). Mikäli aineisto turmeltuu tai katoaa, asiakas voi korvata sen joko maksamalla hankintahinnan tai hankkimalla uuden teoksen esim. antikvariaatista. Noudattamalla kirjaston käyttö sääntöjä ja niissä määritellyjä aineiston palautuksen tai uusimisen määräaikoja sekä varausten nouta-aikoja, on mahdollista käyttää kirjastoa täysin maksutta. Näin myös suurin osa asiakkaista toimiikin.

Kirjastolle tärkeintä on saada lainattu aineisto takaisin ja kiertoon. Myöhässä oleva ja palauttamaton aineisto on pois kirjaston lainauskierrosta eli poissa yhteiskäytöstä. Myöhästymismaksuille on määritetty 9 euron katto per lainattu nide, jonka jälkeen myöhästymismaksua ei enää kerry. Lisäksi maksuja peritään varatun aineiston noutamatta jättämisestä ja aineiston palautuskehotuksista. Noutamattoman varauksen maksulla katetaan työajan käyttöä ja aineiston kuljetuskuluja, joita on syntynyt varauksen turhasta käsittelystä, koska varausta ei ole työstä ja kustannuksista huolimatta noudettu.

Jos asiakas ei palauta aineistoa eräpäivänä, asiakkaalle lähtee kirjastojärjestelmästä automattisesti kaksi palautuskehotusta, joissa kehoitetaan palauttamaan lainat ja mikäli asiakas ei palauta lainoja, kaupungin mahdollisuudesta siirtää asia perintätoimistolle. Perintään ei siirry yhteisöasiakkaiden, kirjaston kotipalveluasiakkaiden ja kaukolainakirjastojen lainat, eikä lainat, joissa perittävän aineiston arvo on alle 10 €. Ensimmäinen palautuskehoitus lähtee viikon kuluttua eräpäivästä, toinen kolme viikkoa eräpäivästä. Jos asiakas palauttaa lainat palautuskehotusten jälkeen, hänellä on maksettavana ainoastaan lainoista kertyneet myöhästymismaksut ja palautuskehotuskulut.

Mikäli asiakas ei kahden palautuskehotuksen jälkeenkään palauta lainoja, ne siirtyvät perintätoimistolle aikaisintaan viisi viikkoa eräpäivän jälkeen. Jos asiakas palauttaa eräänntyneet lainat perintäyhtiön 1. maksumuistutuksen saatuaan, kirjaston perintä keskeytyy välittömästi. Kun asia on edennyt perintään asti, perintätoimisto perii aina asiakkaalta kulunsa (1. muistutus noin 5 €). Ration kaupunki on solminut sopimuksen perinnästä Svea Perintä Oy:n kanssa.

Kirjastolle tärkeintä on saada lainattu aineisto takaisin ja edelleen lainaukseen. Vuonna 2019 perittiin Svea-perintä Oy:n kautta aineistoa 10 743,12 euron edestä, mikä on lähes 10 % Ration kirjaston kirjojen hankintakuluista. Tästä määrästä saatiin takaisin aineistona 6048 € arvosta, ja aineistoa korvattiin rahana 2 268,65 €. Loppu aineistosta 2427 euron arvosta on edelleen perinnässä.

Valitettavasti pelkkä myöhästymismaksu ei ole kaikille asiakkaille riittävä kannustin palauttaa aineistoa. Nykyinen käytäntö, perintä perintätoimiston kautta tuottaa kirjastolle parhaan lopputuloksen, ja suuri osa aineistosta palautuu takaisin yhteiseen käyttöön tai se korvataan kaupungin tilille. Mikäli perinnästä luovuttaisiin, se mahdollistaisi myös kalliin kirjastoaineiston lainaamisen petostarkoituksessa (esim. tietokonepelit), jolloin asiakas myisi aineiston, maksaisi sakkojen enimmäismäärän 9 euroa ja saisi lainausoikeutensa takaisin.

Luonnollisesti kirjasto pyrkii siihen, että mahdolliset velka-asiat saataisiin ratkaistua sovittelemalla. Kuten muissakin velka-asioissa, on asiakkaan itse oltava aktiivinen välttääkseen perinnän. Perintätoimiston kautta hoidettu perintä on viimesijainen keino silloin, kun kirjaston aineistoa ei ole palautettu eikä aineiston menetystä ole korvattu kirjastolle vastaavalla kappaleella tai rahallisesti. On myös muistettava, että mikäli myöhästymismaksujen tai korvattavan aineiston summa on korkea, asiakas voi pyytää kirjastolta maksusuunnitelmaa. Jos asiakkaalla on perusteltu syy lainojen myöhästymiseen (esimerkiksi todistus sairaana olosta), maksut voidaan poistaa.

Edellä esitetyistä pohjalta en näe esitystä perinnästä luopumisesta kirjaston ja asiakkaiden kannalta kannatettavana, vaan se heikentäisi yhteiskäytössä olevan kirjastoaineiston saatavuutta. Koska kirjastoaineiston myöhästymisen ja siitä koituvat ongelmat eivät ole kenenkään etu, kirjasto tulee tehostamaan asiakastiedotusta eräpäivämuistutusten käytöstä ja voimassaolevien yhteystietojen ilmoittamisesta kirjastolle.

Esittelijä	Sivistysjohtaja Leena Laakso
Päätösehdotus	Vapaa-aikalautakunta antaa valtuustoaloitteeseen edellä olevan vastauksen. Pöytäkirja tämän asian osalta tarkastetaan heti kokouksessa.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Kaupunginhallitus 14.11.2022 § 384

Esittelijä	Kaupunginjohtaja Eero Vainio
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus ehdottaa valtuustolle, että valtuusto merkitsee aloitteeseen annetun vastauksen tiedoksi ja toteaa aloitteen loppuunkäsitellyksi.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti. Pöytäkirja tämän asian osalta tarkastettiin heti kokouksessa.

Kaupunginvaltuusto 28.11.2022 § 135 165/02.06.04/2022

Esittelijä	Kaupunginhallitus
Päätösehdotus	ehdottaa valtuustolle, että valtuusto merkitsee aloitteeseen annetun vastauksen tiedoksi ja toteaa aloitteen loppuunkäsitellyksi.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.